

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa

Mötesplats social hållbarhet, 14 september 2017

Professor Olle Lundberg, ordförande

Det handlar om jämlik hälsa

– Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete

DELBETÄNKANDE AV
KOMMISSIONEN FÖR
JÄMLIK HÄLSA

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2016:55

Vad avser vi med ojämlikhet i hälsa?

- ***”Systematiska skillnader i hälsa mellan samhällsgrupper med olika social position”***
  - Hälsogradienten
  - Grupper i utsatta eller marginaliserade positioner
- **Ojämlikhet i hälsa uppkommer genom att**
  - Villkor och möjligheter (resurser) inom **centrala livsområden** skiljer sig påtagligt åt för människor i olika sociala positioner
  - Dessa resurser är sammankopplade, ömsesidigt förstärkande, och samspelar över hela livet
  - Detta ger ojämlikheter i risker, i sårbarhet och i konsekvenser av ohälsa
- **Även skillnader i handlingsutrymme är avgörande**

För en god och jämlik hälsa

– En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket

DEL BETÄNKANDE AV
KOMMISSIONEN FÖR
JÄMLIK HÄLSA

Samordning och styrning centralt

- **Arbete för jämlik hälsa kräver tvärsektoriell styrning och samordning**
- **Det befintliga ramverket en viktig startpunkt**
  - Hur har det fungerat?
  - Vilka förbättringar kan göras?
- **Viktiga utgångspunkter är att**
  - Arbetet verkligen bedrivs **brett** över alla de livsområden (sektorer) vi pekat ut
  - Det organiseras så att **medägarskap** skapas
  - Det bedrivs **kontinuerligt, löpande** och **systematiskt**
  - Det har ett tydligt fokus på **jämlikhet**

Analysen visar att vi behöver

- Tydligare mål med ett ökat fokus på jämlikhet
- Ett bredare angreppssätt
  - Inkludera alla målområden tydligare
- En motor som driver arbetet kontinuerligt
  - Löpande, långsiktigt, brett och dynamiskt i ett föränderligt samhälle
- Aktiv involvering av relevanta aktörer/sektorer
  - Främja ägarskap genom tydligare uppdrag och adekvat kunskapsstöd
- En utvecklad uppföljning
  - Jämförelser över tid, mellan samhällsnivåer och analys av ojämlikhet, samt en utvecklad utvärdering och forskning

Förslagen i korta drag:

- **Ett nytt övergripande mål**
- **Målområdena från 11 till 8**
- **Ett löpande strategiarbete som 'motor'**
  - Förankrade i Riksdagen
- **Förstärkningar av strukturen centralt (RK)**
  - Internt, GD-grupp, Dialogforum
- **Myndigheter får tydligare uppdrag**
  - Fohm ges tydligt uppdrag att ansvara för politiken
- **Uppföljningen stärks, fokus på jämlikhet**
- **Utredning om folkhälsolag, ansvar**

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa

– Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa

SLUTBETÄNKANDE AV
KOMMISSIONEN FÖR
JÄMLIK HÄLSA

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
SOU 2017:47

Centrala utgångspunkter

- **Hälsoskillnaderna i Sverige är påtagliga**
  - Inom och mellan grupper
- **Med mer jämlika livsvillkor och möjligheter (resurser) kommer också en mer jämlik hälsa**
- **Ojämlighet är självförstärkande - de som har lite mer har större möjligheter att få lite mer**
  - Därför behövs ett pågående arbete bara för att hålla ojämlikheten konstant, än mer insatser för att minska den

Bred välfärdsansats är grundläggande

1. **Det tidiga livets villkor**
2. **Kompetenser, kunskaper och utbildning**
3. **Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö**
4. **Inkomster och försörjningsmöjligheter**
5. **Boende och närmiljö**
6. **Levnadsvanor**
7. **Kontroll, inflytande och delaktighet**
8. **En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård**

Övergripande rekommendationer

- **Starta med befintliga institutioner och verksamheter**
  - Kärnverksamheterna viktiga för jämlik hälsa
  - Tillgänglighet och kvalitet (i mötet & insatsen) viktiga medel
  - Mer fokus på främjande, förebyggande och tidiga insatser för jämlik hälsa
  - Medborgarperspektivet måste anammas
  - Sammantaget behövs mer likvärdighet, med olika insatser för olika behov, för att uppnå mer jämlikhet
- **En god infrastruktur för uppföljning, utvärdering och kunskap om jämlik hälsa behövs**

Exempel på inriktning av arbetet för mer jämlika villkor och möjligheter

- **En jämlik mödra- och barnhälsovård och en likvärdig förskola av hög kvalitet**
  - Bl.a. garanti för heltid i förskola
- **En god lärandemiljö och insatser för att motverka skolmisslyckanden**
  - Bl.a. återinförande av ämnesbetyg i gymnasiet
- **Minskade hinder för inträde på arbetsmarknaden samt ett stärkt arbetsmiljöarbete**
  - Bl.a. öka arbetsplatsförlagda inslag i yrkesprogrammen
  - Bl.a. skärpt arbetsmiljökontroll och nationellt arbetsmiljöcentrum

Exempel på inriktning av arbetet för mer jämlika villkor och möjligheter (2)

- **Åtgärder för att stärka de ekonomiska resurserna**
  - Bl.a. indexera riksnormen för ekonomiskt bistånd
- **Åtgärder för socialt hållbara bostadsområden med sunda boendemiljöer**
  - Bl.a. öka relevanta myndigheters närvaro
- **Vårdmöten som är hälsofrämjande och skapar jämlika insatser och resultat**
  - Bl.a. att utveckla patient- och personcentrerade arbetssätt

Inriktning på arbetet för mer strategisk styrning och uppföljning

- 1. Behov av medborgarperspektiv – att alla aktörer ser helheten och det yttersta syftet**
  - ”Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. *Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för **goda förutsättningar för hälsa.***” (Regeringsformen 1 kap. 2 §)
- 2. Sektorsövergripande arbete utformat så att perspektivträngsel och målkonflikter inte förs vidare**

Inriktning på arbetet för mer strategisk styrning och uppföljning (2)

3. Finansieringsmodeller

- Resursfördelningsmodeller bör i högre grad använda ett socioekonomiskt perspektiv.
- Ett utvecklat arbete med finansiell samverkan
- Offentlig upphandling bör utvecklas

4. Kunskapsbaserat arbete

- Bättre förutsättningar att bedöma effekter av politik och reformer
- Inrätta ett Råd för en god och jämlik hälsa

Avslutningsvis

Åtgärder för en god och jämlik hälsa

- **Måste inriktas på livsvillkor i vid mening**
- **Ska ge mer likvärdiga förutsättningar för människor i olika sociala grupper**
  - Stärka individers egna möjligheter att handla och generera resurser
  - Stärka det allmännas förmåga att bidra med resurser
- **Avgörande att detta arbete bedrivs långsiktigt och löpande**

Det handlar om
– Utgångspunkter för Kom

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa

– Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa

DEL BETÄNKANDE AV
KOMMISSIONEN FÖR
JÄMLIK HÄLSA

SLUTBETÄNKANDE AV
KOMMISSIONEN FÖR
JÄMLIK HÄLSA

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
SOU 2017:47

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
SOU 2017:4

och jämlik hälsa
– Hälso- och sjukvårdspolitiska ramverket